

මෙම පාඩම ඉගෙනීමෙන් ඔබට,

- වෙළෙඳාම් කිරීමේ දී ලැබෙන ලාභය හෝ අලාභය ප්‍රමාණාත්මකව සෙවීමට
- ලාභයේ හෝ අලාභයේ ප්‍රතිශතය ගණනය කිරීමට හා ඒ ආශ්‍රිත ගැටලු විසඳීමට
- වට්ටම් හා කොමිස් යනු කුමක් දැයි හඳුනාගැනීමට
- වට්ටම් හා කොමිස් ආශ්‍රිත ගණනය කිරීම් සිදු කිරීමට

හැකියාව ලැබේ.

4.1 ලාභය සහ අලාභය



අප එදිනෙදා ජීවිතයේ පරිහරණය කරන බොහෝ දේ වෙළෙඳපොළින් මිල දී ගත් ද්‍රව්‍යය වේ. එම ද්‍රව්‍යය විකුණනු ලබන පුද්ගලයන් වෙළෙන්දන් ලෙසත් එම ද්‍රව්‍යය මිල දී ගනු ලබන පුද්ගලයන් පාරිභෝගිකයන් ලෙසත් හැඳින්වේ.

වෙළෙඳුන් විකුණන්නේ තමන් නිෂ්පාදනය කළ හෝ වෙනත් අයකුගෙන් මිල දී ගත් භාණ්ඩ ය. එසේ මිල දී ගැනීමේ දී හෝ නිෂ්පාදනය කිරීමේදී යම් වියදමක් දැරීමට සිදු වේ. එසේ වියදමක් දරා ලබා ගත් භාණ්ඩයක් සාමාන්‍යයෙන් විකුණනු ලබන්නේ එම දැරීමට සිදු වූ වියදමට වඩා වැඩි මිලකට ය. එසේ විකිණීමේ දී වෙළෙන්දාට එම වෙළෙඳාමෙන් ලාභයක් ලැබේ යැයි කියනු ලැබේ.

සෑම විට ම වෙළෙන්දාට තම භාණ්ඩ ලාභ සහිතව විකිණීමට හැකි නොවේ. නිදසුන් ලෙස භාණ්ඩ පළවූ විට හෝ කල් ඉකුත් වීමට ආසන්න විට නිසා එම භාණ්ඩ සඳහා වියදම් වූ මුදලට වඩා අඩු මුදලකට විකිණීමට සිදු විය හැකි ය. එසේ විකිණීමේ දී එම වෙළෙඳාමෙන් වෙළෙන්දාට අලාභයක් සිදු වේ යැයි කියනු ලැබේ.

වෙළෙන්දාට යම් භාණ්ඩයක් ලබා ගැනීම සඳහා යෙදවූ මුදලට ම එම භාණ්ඩය විකිණුව හොත් එහි දී ලාභයක් හෝ අලාභයක් සිදු වී නැත.

ඒ අනුව,

විකුණුම් මිල > වියදම් වූ මුදල
 නම් එවිට ලාභයක් ලැබෙන අතර

$$\text{ලාභය} = \text{විකුණුම් මිල} - \text{වියදම් වූ මුදල}$$
 ලෙස අර්ථ දැක්වේ. එසේ ම

වියදම් වූ මුදල > විකුණුම් මිල
 නම් එවිට අලාභයක් සිදුවන අතර

$$\text{අලාභය} = \text{වියදම් වූ මුදල} - \text{විකුණුම් මිල}$$
 ලෙස අර්ථ දැක්වේ.

නිදසුන 1

පාවහන් නිෂ්පාදනය කරන ආයතනයකට පාවහන් යුගලක් නිෂ්පාදන කිරීම සඳහා රු 1000ක් වියදම් වේ. එම ආයතනය පාවහන් යුගලක් රු 2600 බැගින් විකුණයි. එක් පාවහන් කුට්ටමක් විකිණීමෙන් එම ආයතනය ලබන ලාභය සොයන්න.

පාවහන් යුගලක නිෂ්පාදන වියදම = රු 1000
 විකුණුම් මිල = රු 2600

$$\therefore \text{ලබන ලාභය} = \text{රු } 2600 - 1000$$

$$= \underline{\underline{\text{රු } 1600}}$$



නිදසුන 2

වෙළෙන්දෙක් එකක් රුපියල් 45 බැගින් මිල දී ගත් පොල් ගෙඩි 50ක තොගයක්, එකක් රුපියල් 60 බැගින් විකුණනු ලැබුවේ නම් එම වෙළෙඳාමෙන් ඔහු ලැබූ ලාභය ගණනය කරන්න.

I ක්‍රමය

පොල් තොගය ගත් මිල = රු 45×50
 = රු 2 250
 පොල් තොගය විකිණීමෙන් ලද මුදල = රු 60×50
 = රු 3 000

$$\therefore \text{පොල් තොගය විකිණීමෙන් ලද ලාභය} = \text{රු } 3\ 000 - 2\ 250$$

$$= \underline{\underline{\text{රු } 750}}$$



II ක්‍රමය

පොල් ගෙඩියක් ගත් මිල = රු 45
 පොල් ගෙඩියක් විකුණූ මිල = රු 60
 පොල් ගෙඩියක් විකිණීමෙන් ලද ලාභය = රු $60 - 45$
 = රු 15
 පොල් තොගය විකිණීමෙන් ලද ලාභය = රු 15×50
 = රු 750

නිදසුන 3

වෙළෙන්දෙක් එකක් රුපියල් 20 බැගින් මිල දී ගත් අඹ 100ක තොගයක් ප්‍රවාහනය කිරීමේ දී තැළීම නිසා එකක් රුපියල් 18 බැගින් විකිණීමට තීරණය කරන ලදී. වෙළෙන්දාට සිදු වූ අලාභය ගණනය කරන්න.

I ක්‍රමය

$$\begin{aligned} \text{අඹ තොගය ගත් මිල} &= \text{රු } 20 \times 100 \\ &= \text{රු } 2\,000 \\ \text{අඹ තොගය විකිණීමෙන් ලද මුදල} &= \text{රු } 18 \times 100 \\ &= \text{රු } 1\,800 \\ \text{අඹ විකිණීමෙන් සිදු වූ අලාභය} &= \text{රු } 2\,000 - 1\,800 \\ &= \underline{\underline{\text{රු } 200}} \end{aligned}$$



II ක්‍රමය

$$\begin{aligned} \text{අඹ ගෙඩියක් ගත් මිල} &= \text{රු } 20 \\ \text{අඹ ගෙඩියක විකුණුම් මිල} &= \text{රු } 18 \\ \text{අඹ ගෙඩියක් විකිණීමේ දී සිදු වන අලාභය} &= \text{රු } 20 - 18 \\ &= \text{රු } 2 \\ \text{අඹ තොගය විකිණීමේ දී සිදු වන අලාභය} &= \text{රු } 2 \times 100 \\ &= \underline{\underline{\text{රු } 200}} \end{aligned}$$

නිදසුන 4

වෙළෙන්දෙක් මඤ්ඤොක්කා කිලෝග්‍රෑම් 60ක් කිලෝග්‍රෑමයක් රු 50 බැගින් ගොවියකුගෙන් මිල දී ගත්තේ ය. වෙළෙන්දා මුලින් ම කිලෝග්‍රෑම් 20ක් රු 70 බැගින් විකුණුවේ ය. ඉතිරියෙන් කිලෝග්‍රෑම් 15ක් කිලෝග්‍රෑමයක් රු 60 බැගින් ද තවත් කිලෝග්‍රෑම් 5ක් කිලෝග්‍රෑමයක් රු 50 බැගින් ද තවත් කිලෝග්‍රෑම් 10ක් කිලෝග්‍රෑමයක් රු 40 බැගින් ද විකිණූ අතර ඉතිරි කිලෝග්‍රෑම් 10 විකිණීමට නොහැකි ව ඉවත දැමීමට සිදු විය. වෙළෙන්දා මඤ්ඤොක්කා වෙළෙඳාමෙන් ලැබුවේ ලාභයක් ද අලාභයක් ද යන්න නිර්ණය කර එම ලාභය හෝ අලාභය කොපමණ දැයි සොයන්න.

$$\begin{aligned} \text{මඤ්ඤොක්කා මිල දී ගැනීමට වැය වූ මුදල} &= \text{රු } 50 \times 60 \\ &= \text{රු } 3\,000 \\ \text{මුල් 20kg විකිණීමෙන් ලද මුදල} &= \text{රු } 70 \times 20 \\ &= \text{රු } 1\,400 \\ \text{ඊළඟ 15kg විකිණීමෙන් ලද මුදල} &= \text{රු } 60 \times 15 \\ &= \text{රු } 900 \\ \text{ඊළඟ 5kg විකිණීමෙන් ලද මුදල} &= \text{රු } 50 \times 5 \\ &= \text{රු } 250 \\ \text{ඊළඟ 10kg විකිණීමෙන් ලද මුදල} &= \text{රු } 40 \times 10 \\ &= \text{රු } 400 \end{aligned}$$



$$\begin{aligned} \text{මකදකොකකා විකිණීමෙන් ලද මුළු මුදල} &= \text{රු } 1400 + 900 + 250 + 400 \\ &= \text{රු } 2950 \end{aligned}$$

3000 > 2950 නිසා වෙළෙන්දා අලාභයක් ලබා ඇත.

$$\begin{aligned} \text{වෙළෙන්දාට සිදු වූ අලාභය} &= \text{රු } 3000 - 2950 \\ &= \underline{\underline{\text{රු } 50}} \end{aligned}$$

4.1 අභ්‍යාසය

1. දී ඇති තොරතුරු අනුව පහත වගුවේ හිස්තැන් පුරවන්න.

භාණ්ඩය	ගත් මිල/ නිෂ්පාදන වියදම (රු)	විකුණුම් මිල (රු)	ලාභ/අලාභ බව	ලාභ/අලාභය (රු)
අත් ඔරලෝසුව	500	750
පාසල් බෑගය	1 200	1 050
ගණක යන්ත්‍රය	1 800	ලාභය	300
බීම බෝතලය	750	අලාභය	175
චතුර බෝතලය	350	අලාභය	50
කවකටු පෙට්ටිය	275	ලාභය	75
කුඩය	450	අලාභය	100
සෙරෙප්පු කුට්ටම	700	ලාභය	150

2. පහත දී ඇති වෙළෙඳාම් යුගලය අතරින් වැඩි ලාභයක් සහිත වෙළෙඳාම කුමක් දැයි තෝරන්න.

- i. රුපියල් 50 බැගින් මිල දී ගත් අඹ රුපියල් 60 බැගින් විකිණීම.
රුපියල් 50 බැගින් මිල දී ගත් දොඩම් රුපියල් 55 බැගින් විකිණීම.
- ii. රුපියල් 40 බැගින් මිල දී ගත් පොල් රුපියල් 60 බැගින් විකිණීම.
රුපියල් 50 බැගින් මිල දී ගත් දෙල් රුපියල් 60 බැගින් විකිණීම.
- iii. රුපියල් 10ට මිල දී ගත් පැනක් රුපියල් 15ට විකිණීම.
රුපියල් 25ට මිල දී ගත් පොතක් රුපියල් 28ට විකිණීම.

3. වෙළෙන්දෙක් රුපියල් 3 බැගින් රඹුටන් ගෙඩි 100ක් මිල දී ගත් අතර ඉන් ගෙඩි 10ක් නරක් වී ඇති නිසා ඉවත් කර ඉතිරි ඒවා ගෙඩියක් රුපියල් 5 බැගින් විකිණුවේ ය. වෙළෙඳාමෙන් ඔහු ලබන්නේ ලාභයක් ද අලාභයක් ද යන්න නිර්ණය කර, එම ලාභය හෝ අලාභය කොපමණ දැයි සොයන්න.

4. වෙළෙන්දෙක් කිලෝග්‍රෑම් 1ක් රුපියල් 60 බැගින් බෝංචි 50 kgක් මිල දී ගනියි. පළමුවන දින කිලෝග්‍රෑම් 1ක් රුපියල් 75 බැගින් බෝංචි කිලෝග්‍රෑම් 22ක් ද දෙවන දින කිලෝග්‍රෑම් 1ක් රුපියල් 70 බැගින් ඉතිරි බෝංචි තොගය ද විකිණුවේ ය.
 - i. වෙළෙන්දා එක් එක් දිනයේ ලැබූ ලාභය සොයා, වැඩි ලාභයක් ලැබුවේ කුමන දිනයේ දැයි තීරණය කරන්න.
 - ii. වෙළෙන්දා දින දෙකේ දී ම ලැබූ මුළු ලාභය සොයන්න.
5. වේවැල් පුටුවක නිෂ්පාදන වියදම රුපියල් 650ක් වේ. නිෂ්පාදකයෙක් එවැනි පුටු 20ක් නිෂ්පාදනය කළේ ය. එම පුටු සියල්ල විකිණීමෙන් රුපියල් 7000ක ලාභයක් ලැබීමට ඔහු අපේක්ෂා කරයි. ඒ සඳහා ඔහු පුටුවක් විකිණිය යුතු මුදල කොපමණ ද?
6. තොග වෙළෙන්දකුගෙන් ඇපල් මිල දී ගෙන ඒවා මාර්ගය අසල තබා ගෙන අලෙවි කරන වෙළෙන්දෙක්, එක්තරා දිනක ඇපල් ගෙඩි 200ක්, එකක් රුපියල් 25 ගණනේ මිලට ගනියි. ඒවා සියල්ල විකිණීමෙන් රුපියල් 1000ක ලාභයක් එදින ලැබීමට ඔහු බලාපොරොත්තු වේ. ඒ සඳහා, ඇපල් ගෙඩියක් විකිණිය යුතු මුදල සොයන්න.
7. වෙළෙන්දෙක් එෆ්ෂු කිලෝග්‍රෑම් 50ක්, කිලෝග්‍රෑම්යක් රුපියල් 60 ගණනේ මිලට ගත් අතර එයින් කිලෝග්‍රෑම් 30ක්, කිලෝග්‍රෑම්යක් රුපියල් 80 ගණනේ විකිණුවේ ය. ඉතිරි එෆ්ෂු ප්‍රමාණය නරක් වීමට ආසන්නව තිබූ නිසා අඩු මුදලකට විකුණූ අතර අවසානයේ දී මෙම එෆ්ෂු වෙළෙඳාමෙන් ලාභයක් හෝ අලාභයක් වෙළෙන්දාට සිදු නොවී ය. වෙළෙන්දා ඉතිරි වූ එෆ්ෂු තොගය විකිණුවේ කිලෝග්‍රෑම්යක් කීය බැගින් දැයි සොයන්න.

4.2 ලාභ අලාභ ප්‍රතිශත

රමේශ් හා සුරේශ් වෙළෙන්දෝ දෙදෙනෙකි. රමේශ් ඇඳුම් වෙළෙඳසලක් පවත්වා ගෙන යන අතර ඔහු රුපියල් 800ට මිල දී ගත් කලිසමක් රුපියල් 900ට විකුණයි. සුරේශ් විදුලි උපකරණ වෙළෙඳසලක් පවත්වා ගෙන යන අතර ඔහු රුපියල් 2500ට මිලදී ගත් විදුලි කේතලයක් රුපියල් 2600ට විකුණයි.



මෙහි දී රමේශ් හා සුරේශ් විසින් විකුණනු ලබන ද්‍රව්‍ය එකිනෙකට වෙනස් වන අතර ඒවායේ ගත් මිල හා විකුණුම් මිල ද සමාන නොවන බව පෙනේ. එහෙත් මෙම වෙළෙන්දන් දෙදෙනා ම ඉහත භාණ්ඩවලින් එක බැගින් විකිණීමෙන් ලබන ලාභ මුදල් සමාන වේ. එනම්,

$$\begin{aligned} \text{රමේශ් කලිසමක් විකිණීමෙන් ලබන ලාභය} &= \text{රු } 900 - 800 \\ &= \underline{\underline{\text{රු } 100}} \end{aligned}$$

$$\begin{aligned} \text{සුරේශ් විදුලි කේතලයක් විකිණීමෙන් ලබන ලාභය} &= \text{රු } 2600 - 2500 \\ &= \underline{\underline{\text{රු } 100}} \end{aligned}$$

රමේශ් සහ සුරේශ් ළඟ රුපියල් 5000 බැගින් ඇතැයි සිතමු.

ඒ අනුව මෙම වෙළෙඳුන් දෙදෙනා අතරින් වඩා 'වාසිදායක' වෙළෙඳාමේ නිරත වන පුද්ගලයා කවුරු දැයි ඔබට කිව හැකි ද?

රමේශ් හා සුරේශ් ඉහත වෙළෙඳාම මගින් ලබන ලාභ මුදල් සමාන නමුත් එම ලාභ මුදල් ලැබීම සඳහා එක් එක් පුද්ගලයා වැය කරන මුදල් ප්‍රමාණය සමාන නොවන බව පැහැදිලි වේ. වඩා 'වාසිදායක' වෙළෙඳාම තීරණය කිරීම සඳහා එක් එක් පුද්ගලයා යෙදවූ මුදල ද සැලකිල්ලට ගත යුතු ය. එය තීරණය කිරීම සඳහා පහත ආකාරයේ ගණනය කිරීමක් සිදු කළ හැකි ය.

$$\text{රමේශ් රුපියල් 800ක් වියදම් කිරීමෙන් ලබන ලාභය} = \text{රු } 100$$

$$\text{රමේශ් ලබන ලාභය, ඔහු වියදම් කළ මුදලේ භාගයක් ලෙස} = \frac{100}{800}$$

$$\text{සුරේශ් රුපියල් 2500ක් වියදම් කිරීමෙන් ලබන ලාභය} = \text{රු } 100$$

$$\text{සුරේශ් ලබන ලාභය, ඔහු වියදම් කළ මුදලේ භාගයක් ලෙස} = \frac{100}{2500}$$

මෙම භාග ලෙස දැක්වූ $\frac{100}{800}$ හා $\frac{100}{2500}$ යන භාග දෙක සංසන්දනය කිරීම පහසු ය. එයට හේතුව ඒවායේ ලවයන් සමාන වීමයි.

ලවයන් අසමාන වන විට ද වාසිදායක වෙළෙඳාම සොයන්නේ මේ ආකාරයටම ය. එවිට භාග සන්සන්දනය අසීරු විය හැකි නිසා, එම භාග ප්‍රතිශත ලෙස දැක්වීම බොහෝ විට සිදු වේ. එම ප්‍රතිශත මෙසේ ගණනය කරමු.

$$\text{රමේශ් ලබන ලාභය වැය කළ මුදලේ භාගයක් ලෙස} \frac{100}{800} \text{ වන නිසා}$$

$$\begin{aligned} \text{රමේශ් ලබන ලාභ ප්‍රතිශතය} &= \frac{100}{800} \times 100\% \\ &= \underline{\underline{12.5\%}} \end{aligned}$$

ඒ අනුව, රමේශ් රුපියල් 100ක් වියදම් කිරීමෙන් ලබන ලාභය රුපියල් 12.50ක් බව පැහැදිලි ය.

$$\text{සුරේශ් ලබන ලාභය වැය කළ මුදලේ භාගයක් ලෙස} \frac{100}{2500} \text{ වන නිසා}$$

$$\begin{aligned} \text{සුරේශ් ලබන ලාභ ප්‍රතිශතය} &= \frac{100}{2500} \times 100\% \\ &= \underline{\underline{4\%}} \end{aligned}$$

ඒ අනුව, සුරේශ් රුපියල් 100ක් වියදම් කිරීමෙන් ලබන ලාභය රුපියල් 4.00ක් බව පැහැදිලි ය.

12.5% > 4% නිසා රමේශ්ගේ වෙළෙඳාම වඩාත් වාසිදායක යැයි තීරණය කරනු ලැබේ. මෙම ප්‍රතිශතවල අර්ථය මෙසේ දැක්විය හැකි ය.

$\frac{100}{800} \times 100$ යනු රමේශ් රුපියල් 100ක් වියදම් කළ හොත් ලැබෙන ලාභයයි.

$\frac{100}{2500} \times 100$ යනු සුරේශ් රුපියල් 100ක් වියදම් කළ හොත් ලැබෙන ලාභයයි.

ඒ අනුව භාණ්ඩයක ගත් මිල/නිෂ්පාදන වියදම රුපියල් 100ක් වන විට එම භාණ්ඩය විකිණීමෙන් ලබන ලාභය (හෝ අලාභය), ලාභ (හෝ අලාභ) ප්‍රතිශතය ලෙස හැඳින්වේ. එබැවින් කිසියම් වෙළෙඳාමක දී ලැබෙන ලාභය හෝ අලාභය ගත් මිලෙහි/නිෂ්පාදන වියදමෙහි භාගයක් ලෙස දැක්වීමෙන් හා එම භාගය 100%න් ගුණ කිරීමෙන් ලාභයේ හෝ අලාභයේ ප්‍රතිශතය ගණනය කළ හැකි ය.

$$\text{ලාභ ප්‍රතිශතය} = \frac{\text{ලාභය}}{\text{ගත් මිල(හෝ නිෂ්පාදන වියදම)}} \times 100\%$$

$$\text{අලාභ ප්‍රතිශතය} = \frac{\text{අලාභය}}{\text{ගත් මිල(හෝ නිෂ්පාදන වියදම)}} \times 100\%$$

නිදසුන 1

වෙළෙන්දකු රුපියල් 25 බැගින් මිල දී ගත් අභ්‍යාස පොත් රුපියල් 30 බැගින් විකුණයි නම්, අභ්‍යාස පොතක් විකිණීමෙන් ලබන ලාභ ප්‍රතිශතය ගණනය කරන්න.

$$\begin{aligned} \text{ලාභය} &= \text{රු } 30 - 25 \\ &= \text{රු } 5 \end{aligned}$$

$$\begin{aligned} \text{ලාභ ප්‍රතිශතය} &= \frac{5}{25} \times 100\% \\ &= \underline{\underline{20\%}} \end{aligned}$$

නිදසුන 2

ඇඳුම් වෙළෙන්දකු රු 500කට මිල දී ගත් කලිසමක් එහි ඇති පලුද්දක් නිසා රුපියල් 450කට විකුණුවේ නම්, අලාභ ප්‍රතිශතය සොයන්න.

$$\begin{aligned} \text{අලාභය} &= \text{රු } 500 - 450 \\ &= \text{රු } 50 \end{aligned}$$

$$\begin{aligned} \text{අලාභ ප්‍රතිශතය} &= \frac{50}{500} \times 100\% \\ &= \underline{\underline{10\%}} \end{aligned}$$

නිදසුන 3

වඩු කාර්මිකයකු රුපියල් 4000ක් වියදම් කොට තැනූ මේසයක් රුපියල් 5600ට විකිණූ අතර ලෝහ කාර්මිකයෙක් රුපියල් 250ක් වියදම් කොට තැනූ පිහියක් රුපියල් 360කට විකුණයි. මෙහි දී වඩා වාසිදායක වෙළඳාමේ නිරත වූයේ කවුරුන්දැයි නිර්ණය කරන්න.



වඩු කාර්මිකයා ලැබූ ලාභය යෙදවූ මුදලේ ප්‍රතිශතයක් ලෙස $= \frac{1600}{4000} \times 100\% = 40\%$

ලෝහ කාර්මිකයා ලැබූ ලාභය යෙදවූ මුදලේ ප්‍රතිශතයක් ලෙස $= \frac{110}{250} \times 100\% = 44\%$

එමනිසා, මෙහි දී වඩා වාසිදායක වෙළඳාමේ නිරත වූයේ ලෝහ කාර්මිකයා ය.

නිදසුන 4

වෙළෙන්දෙක් රු 30 000කට මිල දී ගත් ලී අල්මාරියක් 15%ක ලාභ ප්‍රතිශතයක් (ගත් මිලෙන්) ලැබෙන සේ විකුණයි නම් ලී අල්මාරියේ විකුණුම් මිල සොයන්න.



I ක්‍රමය

මෙහි, ලාභ ප්‍රතිශතය 15% යන්නෙන් අදහස් වන්නේ, රුපියල් 100ක් යෙදවූ හොත්, රුපියල් 15ක ලාභයක් ලැබේ යන්නයි. වෙනත් අයුරකින් පැවසුව හොත්, රුපියල් 100ක් යෙදවුවහොත් රුපියල් 115ට විකුණනු ලැබේ යන්නයි.

එමනිසා, රුපියල් 30 000ක් යෙදවූ විට විකුණන මිල $= \frac{115}{100} \times 30\ 000$
 $= \underline{\underline{රු\ 34\ 500}}$

II ක්‍රමය

ඉහත I ක්‍රමයේ දී දුටු පරිදි ම,

රුපියල් 100ක් වියදම් කළ විට ලැබෙන ලාභය රුපියල් 15 නිසා,

රුපියල් 30 000ක් වියදම් කළ විට ලැබෙන ලාභය $= \frac{15}{100} \times 30\ 000$
 $= රු\ 4\ 500$

එමනිසා, භාණ්ඩයේ විකුණුම් මිල $=$ වියදම් කළ මිල $+$ ලාභය
 $= 30\ 000 + 4\ 500$
 $= \underline{\underline{රු\ 34\ 500}}$

නිදසුන 5

වෙළෙන්දෙක් රු 1 500කට මිල දී ගත් පාවහන් කුට්ටමක් 2%ක අලාභයක් සහිතව විකුණයි නම්, පාවහන් කුට්ටමේ විකුණුම් මිල කීය ද?

I ක්‍රමය

2% ක අලාභයක් සහිත හෙයින්

$$\text{රු } 100\text{ක භාණ්ඩයක විකුණුම් මිල} = \text{රු } 98$$

$$\begin{aligned} \text{රු } 1\,500\text{ක භාණ්ඩයක විකුණුම් මිල} &= \text{රු } \frac{98}{100} \times 1\,500 \\ &= \underline{\underline{\text{රු } 1\,470}} \end{aligned}$$



II ක්‍රමය

$$\begin{aligned} \text{සිදු වූ අලාභය} &= \text{රු } 1\,500 \times \frac{2}{100} \\ &= \text{රු } 30 \end{aligned}$$

$$\begin{aligned} \text{විකුණුම් මිල} &= \text{රු } 1\,500 - 30 \\ &= \underline{\underline{\text{රු } 1\,470}} \end{aligned}$$

නිදසුන 6

වෙළෙන්දකු රුපවාහිනී යන්ත්‍රයක් රු 22 000ට විකිණීමෙන් 10%ක ලාභයක් ලබයි නම් වෙළෙන්දා එම රුපවාහිනිය ගත් මිල සොයන්න.

I ක්‍රමය

ගත් මිල රු 100 වන විට 10% ක ලාභයක් ලැබීම පිණිස විකිණිය යුතු මිල රු 110 කි.

$$\therefore \text{රු } 110\text{ට } 15\% \text{ ක ලාභයක් සහිත විකුණන භාණ්ඩයක ගත් මිල} = \text{රු } 100$$

$$\begin{aligned} 15\% \text{ ක ලාභයක් සහිත ව } \text{රු } 22\,000\text{ට විකුණන භාණ්ඩයක ගත් මිල} &= \text{රු } \frac{100}{110} \times 22\,000 \\ &= \underline{\underline{\text{රු } 20\,000}} \end{aligned}$$

II ක්‍රමය

භාණ්ඩයේ ගත් මිල රුපියල් x නම්

$$\begin{aligned} \text{ලැබෙන ලාභය} &= \text{රු } x \times \frac{10}{100} \\ &= \text{රු } \frac{x}{10} \end{aligned}$$

$$\text{භාණ්ඩයේ විකුණුම් මිල} = \text{රු } x + \frac{x}{10}$$

$$\therefore x + \frac{x}{10} = 22\,000$$

$$\frac{10x + x}{10} = 22\,000$$

$$\frac{11x}{10} = 22\,000$$



$$x = 22\,000 \times \frac{10}{11}$$

$$x = 20\,000$$

එමනිසා, රුපවාහිනිය ගත් මිල රු 20 000කි.

III ක්‍රමය

භාණ්ඩයේ ගත් මිල රුපියල් x නම්

$$\text{විකුණුම් මිල} = \text{රු } x \times \frac{110}{100}$$

$$\therefore x \times \frac{110}{100} = 22\,000$$

$$x = 20\,000$$

එමනිසා, රුපවාහිනිය ගත් මිල රු 20 000කි.

නිදසුන 7

ක්‍රීඩා භාණ්ඩයක් විකිණීමේ දී එහි ඇති නිෂ්පාදන දෝෂයක් නිසා වෙළෙඳකුට රු 6 800ට විකිණීමට සිදු වීමෙන් 15% අලාභයක් සිදු විය. ඔහු ක්‍රීඩා භාණ්ඩය ගත් මිල සොයන්න.

I ක්‍රමය

ගත් මිල රු 100 වූ භාණ්ඩයක් 15% ක අලාභයක් සහිතව විකුණුම් මිල රු 85කි.

$$15\% \text{ ක අලාභයක් සහිතව රු } 85 \text{ට විකුණන භාණ්ඩයක ගත් මිල} = \text{රු } 100$$

$$15\% \text{ ක අලාභයක් සහිතව රු } 6\,800 \text{ට විකුණන භාණ්ඩයක ගත් මිල} = \text{රු } \frac{100}{85} \times 6\,800$$

$$= \underline{\underline{\text{රු } 8\,000}}$$

II ක්‍රමය

භාණ්ඩයේ ගත් මිල රුපියල් x නම්

$$\text{සිදු වූ අලාභය} = \text{රු } x \times \frac{15}{100}$$

$$= \text{රු } \frac{3x}{20}$$

$$\text{භාණ්ඩයේ විකුණුම් මිල} = \text{රු } x - \frac{3x}{20}$$

$$\text{එවිට } x - \frac{3x}{20} = 6\,800$$

$$\frac{20x - 3x}{20} = 6\,800$$

$$\frac{17x}{20} = 6\,800$$

$$x = 6\,800 \times \frac{20}{17}$$

$$x = 8\,000$$

\therefore ගත් මිල රු 8000 වේ.

4.2 අභ්‍යාසය

1. හිස්තැන් පුරවන්න.

	ගත් මිල (රු)	විකුණුම් මිල (රු)	ලාභයක් ද අලාභයක් ද යන වග	ලාභය/ අලාභය (රු)	ලාභ/ අලාභ ප්‍රතිශතය
i.	400	440	ලාභයකි	40	10%
ii.	600	720
iii.	1500	1200
iv.	60	ලාභයකි	60%
v.	180	ලාභයකි	30%
vi.	150	75	අලාභයකි
vii.	200	අලාභයකි	10%

2. ඇඳුම් වෙළෙන්දකු රු 500ට මිල දී ගත් කලිසමක් රු 650ට විකුණයි නම් වෙළෙන්දා ලබන,

- i. ලාභය සොයන්න.
- ii. ලාභ ප්‍රතිශතය සොයන්න.

3. රු 2 500ක් වටිනා විදුලි ඉස්ත්‍රික්කයක් රු 2 300ට විකිණීමෙන්,

- i. සිදු වන අලාභය සොයන්න.
- ii. අලාභ ප්‍රතිශතය සොයන්න.

4. වෙළෙන්දෙක් ගෙඩියක් රුපියල් 18 බැගින් අඹ ගෙඩි 100ක් මිල දී ගනියි. නරක් වීම නිසා, අඹගෙඩි 20ක් ඉවත් කළ අතර ඉතිරි අඹ තොගය එකක් රු 30 බැගින් විකුණයි.

- මෙම වෙළෙඳාමෙන් ඔහු ලැබුයේ ලාභයක් ද? අලාභයක් ද යන්න නිර්ණය කර, ඔහු ලැබූ,
- i. ලාභය/ අලාභය
 - ii. ලාභ/ අලාභ ප්‍රතිශතය ගණනය කරන්න.

5. ඇඳුම් මසන්නකු ඇඳුම් වර්ග කිහිපයක් නිම කිරීමට වැය කරන මුදල් ප්‍රමාණ හා ඒවායේ විකුණුම් මිල ගණන් පහත වගුවේ දක්වා ඇත.

ඇඳුම් වර්ගය	එක් ඒකකයක නිෂ්පාදන වියදම (රු)	විකුණුම් මිල (රු)
ලමා කමිස	300	350
ලමා කලිසම්	400	450
ගවුම්	500	575
වැහි කබා	1000	1150

- i. ඉහත එක් එක් දේ විකිණීමෙන් ලැබෙන ලාභය හා ලාභ ප්‍රතිශතය වෙන වෙනම සොයන්න.
 - ii. වඩා ලාභදායී වන්නේ කුමන ඇඳුම් වර්ගය නිෂ්පාදනය කිරීමදැයි හේතු සහිතව ලියන්න.
6. පොත් වෙළෙන්දකු රු 300ක් වටිනා නවකතා පොතක් 25%ක ලාභයක් ලැබෙන සේ විකුණයි නම් නවකතා පොතෙහි විකුණුම් මිල කීය ද?
 7. රුපියල් 12 000ක් වටිනා පා පැදියක් 10%ක අලාභයක් සහිතව විකිණීමට සිදු වූයේ නම් පාපැදියේ විකුණුම් මිල සොයන්න.
 8. ගෘහ භාණ්ඩ නිෂ්පාදකයෙක් පුටුවක් නිෂ්පාදනය කිරීම සඳහා රුපියල් 1800ක් වැය කරයි. නිෂ්පාදකයා 20%ක ලාභ ප්‍රතිශතයක් සහිතව එම පුටු තවත් ගෘහ භාණ්ඩ වෙළෙන්දකුට විකුණන අතර වෙළෙන්දා 20%ක ලාභ ප්‍රතිශතයක් සහිතව එය පාරිභෝගිකයකුට විකුණයි.
 - i. වෙළෙන්දා පුටුවක් මිල දී ගැනීමට වැය කරන මුදල කොපමණ ද?
 - ii. පුටුවක් මිල දී ගැනීමේ දී පාරිභෝගිකයාට ගෙවීමට සිදු වන මුදල කොපමණ ද?
 - iii. වඩා වැඩි ලාභයක් ලබන්නේ නිෂ්පාදකයාට ද එසේත් නැත් නම් වෙළෙන්දාට ද යන්න හේතු සහිත ව ලියන්න.
 9. ශීතකරණයක් රු 33 000ට විකිණීමෙන් වෙළෙන්දකු 10%ක ලාභයක් ලබයි නම් ශීතකරණය ගත් මිල සොයන්න.
 10. විදුලි උදුනක් රු 28 500ට විකිණීමෙන් වෙළෙන්දකු 5%ක අලාභයක් ලබයි නම් විදුලි උදුන ගත් මිල සොයන්න.
 11. භාණ්ඩ කීපයක් විකිණීමෙන් වෙළෙන්දකු ලැබූ ලාභ හෝ අලාභ ප්‍රතිශතය සහ විකුණුම් මිල පහත වගුවේ දී ඇත. එම භාණ්ඩවල ගත් මිල වෙන වෙනම සොයන්න.

භාණ්ඩය	විකුණුම් මිල (රු)	ලාභ ප්‍රතිශතය	අලාභ ප්‍රතිශතය
බිත්ති ඔරලෝසුව	3 240	8%	-
විදුලි උදුන	7 500	25%	-
කැමරාව	12 048	-	4%

4.3 වට්ටම් හා කොමිස්

වට්ටම්



භාණ්ඩයක් විකිණීමේ දී එම භාණ්ඩය විකිණීමට බලාපොරොත්තු වන මිල එම භාණ්ඩයේ ලකුණු කළ මිල ලෙස හැඳින්වේ. පාරිභෝගික පනත අනුව විකිණීම සඳහා ඇති භාණ්ඩවල මිල සඳහන් කර තිබිය යුතු ය.

රූපයෙන් දැක්වෙන්නේ පොත් සාප්පුවක ප්‍රදර්ශනය කර තිබූ දැන්වීමකි. ඉන් කියැවෙන්නේ පොතක් මිල දී ගැනීමක දී 20%ක වට්ටමක් හිමි වන බව ය. එහි අදහස වන්නේ විකිණීම සඳහා පොතේ සඳහන් කොට ඇති මිලෙන් 20%ක් අඩු කර පොත විකුණනු ලබන බවයි. එසේ අඩු කරන මුදල වට්ටම (Discount) ලෙස හැඳින්වේ. එම වට්ටම, භාණ්ඩයේ ලකුණු කොට ඇති මිලෙන් ප්‍රතිශතයක් ලෙස දැක්වීම බෙහෝ විට සිදු වේ.

පාරිභෝගිකයන් බොහෝ විට වැඩි ම වට්ටමක් හිමි වන කඩ සාප්පුවලින් භාණ්ඩ මිල දී ගැනීමට පෙලඹෙන නිසා එවැනි ස්ථානවල භාණ්ඩ අලෙවිය ද වැඩි වේ. මේ හේතුවෙන් වෙළෙන්දාගේ ලාභය ද ඉහළ යෑම සිදු වේ. භාණ්ඩ අලෙවි කිරීමේ දී වට්ටම් දීම මඟින් පාරිභෝගිකයාට සෘජු වාසි හිමිවනවා මෙන්ම එමඟින් වෙළෙන්දාට ද දීර්ඝ කාලීනව වාසි රැසක් හිමි වේ.

නිදසුන 1

කවීග 20% ක වට්ටමක් ලබාදෙන පොත් සාප්පුවකින් රුපියල් 1500ක් වටිනා පොත් මිල දී ගනියි. කවීගට ලැබෙන වට්ටම සොයන්න.

$$\begin{aligned} \text{ලැබෙන වට්ටම} &= \text{රු } 1\,500 \times \frac{20}{100} \\ &= \underline{\underline{\text{රු } 300}} \end{aligned}$$

නිදසුන 2

ජංගම දුරකථනයක නිෂ්පාදන වියදම රුපියල් 9 000 වේ. රුපියල් 3000ක ලාභයක් ලැබෙන සේ එහි මිල ලකුණු කර ඇත. එහෙත් විකිණීමේ දී ලකුණු කළ මිලෙන් 10%ක වට්ටමක් දෙනු ලැබේ නම් භාණ්ඩයේ විකුණුම් මිල සොයන්න.

I ක්‍රමය

$$\begin{aligned}\text{ලකුණු කළ මිල} &= \text{රු } 9000 + 3000 \\ &= \text{රු } 12\,000\end{aligned}$$

$$\begin{aligned}\text{හිමිවන වට්ටම} &= \text{රු } 12\,000 \times \frac{10}{100} \\ &= \text{රු } 1\,200\end{aligned}$$

$$\begin{aligned}\text{විකිණුම් මිල} &= \text{රු } 12\,000 - 1\,200 \\ &= \underline{\underline{\text{රු } 10\,800}}\end{aligned}$$

II ක්‍රමය

10%ක වට්ටමක් සහිතව රු 100ක භාණ්ඩයක් විකුණන මිල රු 90ක් වන නිසා

$$10\% \text{ක වට්ටමක් සහිතව රු } 100 \text{ක භාණ්ඩයක විකුණුම් මිල} = \text{රු } 90$$

$$\begin{aligned}\text{එමනිසා, } 10\% \text{ක වට්ටමක් සහිතව රු } 12\,000 \text{ක භාණ්ඩයක} &= \text{රු } \frac{90}{100} \times 12\,000 \\ \text{විකුණුම් මිල} &\end{aligned}$$

$$= \underline{\underline{\text{රු } 10\,800}}$$

සටහන: මෙහි දී දෙවන ක්‍රමයට ගැටලුව විසඳීම වඩා කෙටි වන අතර එම කෙටි ක්‍රමයට ගැටලු විසඳීමට පුරුදු වීම ඉතා වැදගත් ය.

නිදසුන 3

රුපියල් 2 000ක අත් ඔරලෝසුවක් අත්පිට මුදලට විකිණීමේ දී රුපියල් 250ක් අඩු කර විකුණනු ලබයි නම් ලැබෙන වට්ටම් ප්‍රතිශතය සොයන්න.

$$\begin{aligned}\text{වට්ටම් ප්‍රතිශතය} &= \frac{250}{2000} \times 100\% \\ &= \underline{\underline{12.5\%}}\end{aligned}$$

නිදසුන 4

8% ක වට්ටමක් සහිතව කතා පොතක් විකුණනු ලබන්නේ රු 4600 නම් කතා පොත විකිණීමට ලකුණු කර ඇති මිල කොපමණ ද?

$$\begin{aligned} \text{ලකුණු කර ඇති මිල} &= \text{රු } 4600 \times \frac{100}{92} \\ &= \underline{\underline{\text{රු } 5000}} \end{aligned}$$

කොමිස්



රූපයෙන් දැක්වෙන්නේ ඉඩම්, වාහන හා නිවාස විකුණා ගැනීම සඳහා පහසුකම් සපයන ආයතනයක දැන්වීමකි. එවැනි ආයතන මඟින් ඉහත සඳහන් ආකාරයේ විකිණීම් සඳහා ගැණුම්කරුවන් සොයා දෙන අතර එම විකිණීම් සිදු වූ පසු ගනුදෙනුවේ වටිනාකමින් කිසියම් ප්‍රතිශතයක් අය කර ගනී. එවැනි ආයතන තැරැව්කරුවන් (Brokerage) ලෙස ද හැඳින්වේ. තැරැව්කරුවන් මඟින් කිසියම් විකිණීමක් සඳහා පහසුකම් සැපයීමේ දී එම විකුණුම් මුදලෙන් කිසියම් ප්‍රතිශතයක් ලෙස අය කර ගන්නා මුදල කොමිස් මුදල් ලෙස හැඳින්වේ.

නිදසුන 5

5%ක කොමිස් ප්‍රතිශතයක් අය කරන ආයතනයක් මඟින් රුපියල් 3 000 000ක් වටිනා මෝටර් රථයක් විකුණා දීම සඳහා අය කරන කොමිස් මුදල කොපමණ ද?

$$\begin{aligned} \text{අය කරන කොමිස් මුදල} &= \text{රු } 3\,000\,000 \times \frac{5}{100} \\ &= \text{රු } 150\,000 \end{aligned}$$

නිදසුන 6

දේපළ වෙළෙඳාම් සමාගමක් රු 1 200 000ක් වටිනා ඉඩමක් විකුණාදීම සඳහා රු 36 000 ක මුදලක් අය කරයි. අය කරන කොමිස් ප්‍රතිශතය ගණනය කරන්න.

$$\begin{aligned} \text{කොමිස් ප්‍රතිශතය} &= \frac{36\,000}{1\,200\,000} \times 100\% \\ &= 3\% \end{aligned}$$

4.3 අභ්‍යාසය

1. රු 25 000ක් ලෙස මිල ලකුණු කර ඇති රූපවාහිනියක් විකිණීමේදී 5% ක වට්ටමක් පිරිනමනු ලැබේ.
 - i. පිරිනැමූ වට්ටම කොපමණ ද?
 - ii. රූපවාහිනයේ විකුණුම් මිල සොයන්න.
2. 5%ක වට්ටමක් හිමි වන රෙදි වෙළෙඳසලකින් රු 1 500ක් ලෙස මිල ලකුණු කළ කලිසමක් හා රු 1 200ක් ලෙස මිල ලකුණු කළ කමිසයක් මිල දී ගත් නිමිදියට ඒ සඳහා ගෙවීමට සිදු වන මුදල කොපමණ ද?
3. උත්සව සමයේ එක ම වර්ගයේ පාවහන් විකිණීමට ඇති පාවහන් වෙළෙඳසල් දෙකක අලවා තිබූ දැන්වීම් දෙකක් පහත දැක්වේ.

A වෙළෙඳසල
සෑම මිල දී ගැනීමක දී ම
8% ක වට්ටමක්

B වෙළෙඳසල
රු 1000කට වඩා ඕනෑ ම මිල දී
ගැනීමක දී රු 100ක මිල අඩු කිරීමක්

- i. රුපියල් 1500ක් ලෙස මිල ලකුණු කර ඇති පාවහන් යුගලයක් A වෙළෙඳසලෙන් මිල දී ගැනීමේ දී ගෙවිය යුතු මුදල කොපමණ ද?
 - ii. රුපියල් 1500ක් ලෙස මිල ලකුණු කර ඇති පාවහන් යුගලක් B වෙළෙඳසලෙන් මිල දී ගැනීමේ දී ගෙවිය යුතු මුදල කොපමණ ද?
 - iii. B වෙළෙඳසලෙන් එම පාවහන් යුගලය මිල දී ගැනීමේ දී ලැබෙන වට්ටම් ප්‍රතිශතය කොපමණ ද?
 - iv. පාවහන් යුගල කවර වෙළෙඳසලකින් මිල දී ගැනීම වඩා වාසිදායක ද?
4. පාපැදි අලෙවිකරුවකු, රු 8000කට මිල දී ගත් පාපැදියක්, ගත් මිලෙන් 25%ක ලාභයක් ලැබෙන පරිදි විකිණීම සඳහා මිල නියම කොට ඇත. අත්පිට මුදලට මිල දී ගන්නේ නම් 10%ක වට්ටමක් දෙනු ලැබේ.
 - i. පාපැදිය විකිණීමට ලකුණු කොට ඇති මිල සොයන්න.
 - ii. වට්ටමක් දුන් පසු පාපැදියේ මිල සොයන්න.
 - iii. පාපැදි අලෙවිකරු පාපැදිය මිල දී ගත් මුදලින් 20%ක ලාභ ප්‍රතිශතයක් ලැබෙන සේ මිල ලකුණු කළ හොත් එවිට පාපැදියේ විකුණුම් මිල සොයන්න.
5. වෙළෙන්දෙක් කිසියම් භාණ්ඩයක් අලෙවියෙන් 10%ක් ලාභ ලැබෙන සේ මිල ලකුණු කරයි. ලකුණු කළ මිලෙන් 10%ක වට්ටමක් දීමට ද ඔහු අදහස් කරයි. මෙම වෙළෙඳාමෙන් ඔහුට ලැබෙන ලාභය හෝ සිදු වන අලාභය විස්තර කරන්න.

6. එක්තරා තැරැවි සමාගමක් ඉඩමක් විකුණා දීම සඳහා 3%ක කොමිස් මුදලක් අය කරයි. රුපියල් 5 000 000ක් වටිනා ඉඩමක් විකිණීමේ දී,
 - i. ගෙවීමට සිදු වන කොමිස් මුදල කොපමණ ද?
 - ii. මෙම ගනුදෙනුවෙන් ඉඩම් හිමියාට ලැබෙන මුදල කොපමණ ද?
7. තැරැවිකරුවකු විසින් රුපියල් 300 000ක් වටිනා විදුලි ජනන යන්ත්‍රයක් විකුණා දීම සඳහා කොමිස් මුදල් වශයෙන් රු 25 000ක මුදලක් අය කරනු ලැබීමේ නම්, ඒ සඳහා අය කර ඇති කොමිස් ප්‍රතිශතය ගණනය කරන්න.
8. වාහනයක් අලෙවි කිරීමේ දී තැරැවිකරුවකුට රු 30 000ක මුදලක් ගෙවීමෙන් පසු වාහනයේ අයිතිකරුට ලැබුණ මුදල රුපියල් 570 000ක් නම්,
 - i. වාහනයේ විකුණුම් මිල කොපමණ ද?
 - ii. අය කර ඇති කොමිස් ප්‍රතිශතය කොපමණ ද?
9. පුද්ගලයකු නිවසක් මිල දී ගැනීමේ දී 3%ක කොමිස් මුදලක් ගෙවයි. ඒ අනුව ඔහු කොමිස් ලෙස ගෙවූ මුදල රු 54 000 නම් නිවස ගත් මිල සොයන්න.

මිශ්‍ර අභ්‍යාසය

1. කසුන් තම ඉඩමෙන් පර්චස් 10ක් විකිණීමට තීරණය කළ අතර පර්චසයක් රු 300 000 බැගින් විකිණීමට අදහස් කරයි. ගැනුම්කරුවන් සොයා ගැනීම සඳහා ඔහු තැරැවිකරුවකුගේ සේවය ලබා ගන්නා අතර ඔහුට 3%ක කොමිස් මුදලක් ඔහුට දීමට පොරොන්දු විය. ඉඩම විකිණීමේ දී 1%ක වට්ටමක් ඔහු ගැනුම්කරුට ලබා දුන්නේ නම් ඉඩම විකිණීමෙන් ඔහු ලබන ආදායම සොයන්න.
2. වාහන මිලදී ගෙන විකිණීමේ ව්‍යාපාරයක නිරත වන අමල් රු 5 000 000කට වාහනයක් මිල දී ගනී. මිල දී ගැනීමෙන් පසු වාහනය රු 6 000 000කට විකිණීමට ඔහු අදහස් කරයි. නමුත් ඔහු ගැනුම්කරුට 3%ක වට්ටමක් ලබා දුන් අතර විකිණීමේ දී කොමිස් ලෙස තැරැවිකරුට 2%ක කොමිස් මුදලක් ලබා දුන්නේ ය. අමල් ලද ලාභය සොයන්න.

සාරාංශය

- ලාභය = විකුණුම් මිල - වියදම් වූ මුදල
 - අලාභය = වියදම් වූ මුදල - විකුණුම් මිල
- $$\text{ලාභ ප්‍රතිශතය} = \frac{\text{ලාභය}}{\text{ගත් මිල(හෝ නිෂ්පාදන වියදම)}} \times 100\%$$
- $$\text{අලාභ ප්‍රතිශතය} = \frac{\text{අලාභය}}{\text{ගත් මිල(හෝ නිෂ්පාදන වියදම)}} \times 100\%$$